

Petőfi a Nagyvilágban

Utravaló

"...Kivánom, hogy mindnyájunk felett bontsa ki szárnyát Petőfi szelleme, enyhítve nemes dalaival a beteg emberiség sebeit és vezetve minket egy lépéssel közelebb a világ - szabadsághoz és testvériesüléshez, melyért ő küzdött és elvérzett."

/Goga Octavian/

A Petőfi évforduló alkalmából megjelent magyar nyelvű külföldi folyóiratok emlékezéseiből, magyar és nem magyar anyanyelvű írók, költők és irodalomtörténészek vallomásairól és tanulmányairól szeretnénk rövid - a teljesség igénye nélküli - áttekintést adni.

Románia

A romániai magyar nyelvű folyóiratok közül legbővebben az Igaz Szó foglalkozik Petőfivel. A lap magyar anyanyelvű írók mellett román írók munkáit is közli. Jó érzés, hogy Romániában a Petőfi-fordítás nem megoldhatatlan gond, hisz nemcsak a románul tudó erdélyi költők, hanem a román poézis olyan nagyságai, mint Goga, St. O. Iosif, Eugen Jebeleanu is eredményesen dolgoznak, s ma már megállapíthatjuk, hogy a Duna-menti népek közös Petőfije ismerős a román versolvasók előtt. Aurel Rau írása is ezt a gondolatot sugallja, s ez az a fő motívum, amely a

többi romániai magyar folyóiratot is jellemzi. Az Igaz Szó szerkesztőségének kérésére írt Petőfi-tanulmányok a költő követhetőségének problémáját vetítik az olvasó elé: vajon ma, a megváltozott körülmények mellett hogyan lehet, meg lehet-e valósítani a Petőfi-féle költői magatartást. A válaszok többsége igenlő, némelyek szerint /Szemplér Ferenc, Bajor Andor, Majtényi Erik/ azonban ez csak egy sosem látott, ujonnan fölfedezett földrészen valósul meg, "... melyet a zseni azért fut be csapzottan és zihálva, hogy valahol megálljon és bevárja az utána cammogó évtizedeket." Mások éppen a megváltozott történelmi-politikai körülményeket hangsúlyozzák: a "nép" megváltozott fogalmát /Mandics György/, magint mások Petőfi nyelvezetén, stiláris jellegzetességein és rímképletein tulmenően a kinyilatkoztatásokkal szemben érzett felelősségét, az írástudó használni akaró lendületét tartják a leglényegesebb költői hagyatéknak /Fábián Sándor, Markó Béla/. A folyóirat beszámol a Székelykereszturen tartott emlékünnepegről - itt töltötte utolsó éjszakáját a költő -, közli az ünnepi beszédet, s bemutatja a városka főterén felállított Petőfi-szobrot, Márkos András alkotását.

A Korunk Petőfi-száma a folyóirattól megszokott alapossággal foglalkozik a költő emlékével. Megszólaltatja a környező szocialista országok egy-egy jelentős irodalmárát is, így kerül a román Nicolae Balota mellé a lengyel Aleksander Nawrocki, Balogh Edgár mellé a szovjet Aleksander Gerskovics, Sánta Ferenc mellé Szilágyi Domokos írása. Az idegen anyanyelvű írók hazájuk Petőfi-képéről irnak: Gerskovics, Petőfi orosz fordítója és kutatója a költő és a mult századi Oroszország kapcsolatával foglalkozik, az első orosz nyelvű megjelenésekkel, a

fogadtatással; Nawrocki költészetének egyetemességét emeli ki. Balota egy új, megfrissült nyelvű Petőfi-kötetet köszönt, Jebeleanu fordítását, amely az egyébként színvonalas román fordítások mellett még közelebb kerülhet a román olvasókhöz. A Korunk elsősorban tudományos alaposságával tűnik ki a magyar nyelvű folyóiratok közül, s a szerkesztés koncepciójának megfelelően a külföldi írók mellett megjelenők is - Balogh Edgár, Santa Ferenc, Kozma Dezső és Szilágyi Domokos - tanulmányokat közölnek. Terjedelmében is, de jelentőségében is a Balogh Edgár-tanulmány emelkedik ki. Szilveszteri-kaland címmel vizsgálja, miképp juthatott el a nép történelmi szerepét valló, milliókat harcra hívó költő az egyéni terror gondolatához, s mennyiben vált meggyőződésévé. "...Ebben a korban, amikor az imperialista agressziók és terrorcselekmények soha nem volt borzalmas méreteket öltöttek, Petőfi öröksége éppen az a mód, ahogyan Szilveszter egyéni fellépését egy szabadságharcos mozgalom tömegcselekményei javára meghaladta." Kiemeljük még a bibliográfikus pontosságú Kozma Dezső tanulmányt, "Petőfi-kultusz a romániai magyar irodalom első éveiben" címmel. A szétszórt, azóta már megszűnt folyóiratok adatait és a témához kapcsolódó magánleveleket is felhasználja.

E két, havonta megjelenő folyóirat mellett a hetilap Utunk Petőfi-émlékezései is említésre méltóak. Az előző folyóiratokkal ellentétben - amelyek Petőfi-számaikban egyáltalán nem, vagy alig közöltek verset - itt három fiatal költő, Király László, Farkas Árpád és Lászlóffy Csaba versei is helyet kaptak. A lapban megjelent néhány kottával ellátott Petőfi-versváltozat is. Kallós Zoltán, aki híres balladáskötetével nagy sikert aratott Magyarországon is, Elnépiesedett Petőfi-dalok címmel öt versváltozatot közöl, jórészt mezőszegi gyűjtéséből. Ez a gyűj-

tés is jelzi, hogy a vers és elsősorban Petőfi dallamváltozatai mennyire élnek ma is. A prózát a folyóiratban Szemlér Ferenc első Petőfi-élményeire emlékező írása, Balogh Edgár naplója és Mihai Beniuc Petőfi-emlékezése képviseli.

Jugoszlávia

Petőfi idusán címmel idei márciusi-áprilisi számában külön melléklettel jelentkezett a Híd. A külföldiek közül talán ez a folyóirat képviseli legkövetkezetesebben ezt a nevében is vállalt funkciót, s ez már a tartalmából is kitűnik. Két tanulmányt és egy összeállítást emelünk ki, Lőrincz Péter, Sava Babic és Ács Károly írásait. Az első két szerző a szerb-horvát kapcsolatokat vizsgálja; Lőrincz Petőfit, mint a magyar-szerb közeledés közvetítőjét említi, Babic pedig a századeleji szerbhorvát átköltésektől /Vejlo, Zwej/ a napjainkig megjelent fordításokat tekinti át /Danilo Kis, Ivan Lalic/, Ács Károly összeállítást közöl Petőfi életrajzáról és a kortárs művészet fontosabb eseményeiről: a vázlatos életrajzi adatok mellett közli Petőfi, Heine, Vörösmarty és Ibsen egy-egy, a magyar szabadságharc ihlette versét. A mai költészet Petőfi-problémáját tükrözik Papp József, Bálint Béla és Fehér Kálmán itt publikált versei.

Az Uj Symposium 1972-es évfolyama folyamatosan foglalkozik Petőfivel. Az avantgarde-stilusu folyóirat széles választékú versanyagából figyelmet keltő Fehér Kálmán En Petőfi vagyok című versciklusa, melyet - akkor még készülő - kötetének anyagából emelt ki. A költő a Petőfi-kép újrafogalmazására vállalkozik, képversekben, parafrázisokban idézi a költőt. Sinkó Ervin Petőfi képét vizsgálja Bosnyák István: Petőfi-értelmezésének fejlődését elemzi Sinkó elhangzott előadásai és kiadatlan

jegyzetei alapján.

Az Uj Symposion tudósít arról is, hogy megjelent az újvidéki magyar egyetem irodalomtörténeti tanszékének ünnepi kiadványa a 72-es évkönyv Petőfi-száma.

Csehszlovákia

Az Irodalmi Szemle 1973. januári, márciusi és májusi száma méltatja Petőfi jelentőségét. A szlovákiai Petőfi-képet igyekszik felvázolni, s elsősorban nagyobb terjedelmű tanulmányokat közöl. A tanulmányok témája egyrészt a költő életműve /Turczel Lajos, Zalatai Zsigmond/, másrészt a forradalmár elvhűsége és embersége /Hegedüs András/. A folytatásban közölt Hegedüs-tanulmány egy gondolata: "...Petőfi... azoké, akik emberien rendezett életformát óhajtanak kialakítani magukban, akik szellemi energiájukat megfeszítve alkotnak egy nép és a világ népeinek felszabadításáért." Az eddig említett külföldi folyóiratok mellett ez a lap is foglalkozik Petőfi és a nemzetiségek irodalmi kapcsolatával: Fried István "Petőfi és Jankó Karl" című írása a két rokon egyéniség kapcsolatáról szól.

Feltétlenül említést érdemelnek három szlovákiai magyar költő, Forbáth Imre, Győry Dezső és Tóth László Petőfit idéző versei.

Petőfi a Duna-medencén kívül

A Petőfi-kiadás és fordítás szempontjából a Szovjetunió áll az első helyen, másfél millió példányszámot is meghaladó kötettel és kellő gyakorlattal rendelkező fordítói gárdával. A gruz, jakut, litván, orosz, örmény, türkmén és ukrán nyelv után két éve jelent meg az első belorusz nyelvű Petőfi-kötet Lant és kard címen, Hvedarovics fordításában. A fordítás alapos és művészi, a fordító

figyelme minden részletre kiterjed.

Bulgáriában közel egy évszázados a Petőfi-kultusz, s 1971-ben jelent meg az ötödik gyűjteményes Petőfi-kötet. Canko Mladenov szerint - aki egyik legkiválóbb értője és kritikusa Petőfinek - a következő feladat a költő összes műveinek akadémiai kiadása lenne, amely tartalmazná a prózai, drámai és epikai műveket is. Petőfi ilyen kiváló ismeretének alapja a Petőfi és Botev életmű párhuzama, s még inkább a közös célok, a két nép erősödő barátsága.

Angliában a New Hungarian Quarterly emlékezett meg a Petőfi évfordulóról. A lap kiváló fórum arra, hogy a magyar irodalom színvonalát megtartva, közki válják az angol olvasók számára is.

Franciaország is méltó emléket állít a költőnek, amit a L'Europe különszáma és a Le Journal des Poetes cikke jelez. A Petőfi Irodalmi Múzeum munkatársainak tanulmányaiból kiadott emlékkönyv hiteles és a lehetőséghez képest teljes képet próbál nyújtani Petőfiről.

Az Egyesült Államokban közel egy évszázada fordították le először Petőfit, s most új, angol-magyar kiadás jelent meg New Yorkban, bár a fordítások színvonala egyenetlen.

Kínában egy Lu Hszün-tanulmány és több fordítás jelent meg. A tanulmány Petőfi nemzeti és nemzetközi jelentőségével foglalkozik.

Koreában az eddig megjelent Petőfi-fordításokon kívül még ez évben szeretnék kiadni a költő válogatott verseit.

UNNEPI DIÁKKÖRI KONFERENCIA

/A felolvasott dolgozatok rövid ismertetése/

BÁCSKAI Mihály: A János vitéz francia fordításai

"A műfordítás az egyik legfurcsább nyelvi csoda... egy idegen nyelv szavaival ugyanazt a hatást akarja kelteni, mint az eredeti... A műfordítás művészi munka, kompromisszumok sorozata, sok kompromisszum legügyesebb megoldása..."

/Kosztolányi: Nyelv és lélek, 519./

Tulzott nemzeti önérzet nélkül is elmondhatjuk, hogy a magyar irodalom jeles alkotói olyan szinten oldottak meg műfordítói feladatokat, ami méltó az eredeti alkotáshoz. Így válhatott Shakespeare, Villon, Goethe vagy Verlaine szinte a magyar irodalom szerves részévé. /Arany, Tóth Árpád stb.../ Mindez nem mondható el megfordítva. Még Petőfiről sem. Igaz az, hogy Petőfi nevét valóban elég sokan ismerik határainkon kívül is, a franciák is. De tudnak-e valóban "petőfiül"? Azaz ismerik-e költészetét, művészetének lényegét?

Az igazság, azt hiszem, az, hogy - még legjobban ismerői is - elsősorban a forradalmár Petőfit tartják számon. Politikai harcait, 48-49-es szerepét általában jobban ismerik költészeténél.

A gondolat megérdemli a mélyebb elemzést. Nem kozmopolitiz-